

УДК 007: 304: 001

Вербальний інформаційний простір крізь призму мовної енергетики

Володимир Манакін,

д-р філол. н., проф.

Запорізький національний
університетвул. Жуковського, 66,
69600, Запоріжжя, Україна
e-mail: vladmanakin@gmail.com

© Манакін В., 2018

Розглянуто загадковий феномен енергії людської мови як одного зі складників вербального інформаційного простору в широкому розумінні цього терміна. Робиться спроба наукового пояснення цього феномену з погляду різних галузей знань.

Ключові слова: вербальний інформаційний простір, людська мова, енергія мови, ноосфера.

Постановка проблеми

Інформаційний простір з проекцією цього поняття на традиційні та новітні (інтернет) засоби масової інформації включає вербальні та невербальні форми вираження інформації, які найчастіше не існують у чистому вигляді, а перетинаються, взаємодоповнюються, створюючи багатоаспектний калейдоскоп інформаційних полів. Із нейролінгвістичної точки зору мова охоплює праву (чуттєву-образну) та ліву (раціонально-логічну) півкулі головного мозку, що робить її базовим інструментом у створенні й трансляції будь-якого інформаційного змісту: від побутового — до художнього, наукового, медійного тощо.

Природа медійного дискурсу, крім наявності так званого чистого інформаційного складника, обов'язково передбачає прагматичний складник, тобто участь у передачі/сприйнятті інформації людини з її світоглядом, почуттями, оцінками, біоенергетичними особливостями тощо. Мовна комунікація не можлива без урахування енергетичної зони, що створюється, з одного боку, самими мовцями як учасниками комунікативної ситуації, а з іншого боку, властивостями самої мови, що має, крім усього іншого, власну енергетику феноменологічного та метафізичного порядку.

Так само комунікаційні механізми біологічної, фізичної та інших сфер містять, крім субстанціальних форм, енергетичний складник, який може бути домінантним у біології, фізиці, інших галузях. Якщо слідувати одвічним постулатам про єдність законів життя (біології),

природи (фізики), людини й людства, які в останні роки «заново» втілюються, наприклад, у «теорії про все» (the Theory of Everything), то слід ураховувати той самий енергетичний складник і в практиці людських комунікацій, найголовнішим проявом яких, звичайно ж, є мова.

Проте тут ми наражаємося одночасно на купу проблем, які знаходяться за межами людського розуміння, принаймні на сучасному етапі цивілізаційного розвитку. Одна з них — це прийняття самої ідеї мовної енергії не в метафоричному, а науковому сенсі. Це не так просто зробити з огляду на те, що власне з наукових позицій мову як носія енергетичної інформації ще ніхто не розглядав. Ця проблема провокує породження інших питань, серед яких питання сучасних можливостей науково вірогідного обґрунтування наявності якоїсь там енергії в мові й комунікаційних актах. Як вимірювати таку форму енергії певними приладами та обчислювати її вплив на соціум та індивідів? Погодимось, що все це виглядає привабливо, але ж і фантастично.

Однак, якщо звернутися до історії людської думки й пов'язати міркування відомих людей, шкіл, течій із сучасними науковими досягненнями, то фантастична ідея мовної енергетики поступово перетворюється на реальний соціопсихолінгвістичний феномен, який насправді існує й потребує спеціального вивчення.

Метою статті якраз і є спроба довести існування мовної енергетики як особливого явища, що супроводжує мовну комунікацію й насичує вербальний інформаційний простір.

Стан розробки проблеми

Будь-яке явище, що вивчається, має свою історію. Якщо йдеться про загальні гуманітарні категорії, то історію, як правило, починають відшукувати з давніх європейських чи східних класичних часів, що є справедливим. Нижче ми теж повернемося до давньогрецьких та інших мислителів, у працях яких порушувалася проблема мовної енергетики. Проте власне наукові судження про мовну діяльність як енергетичний феномен знаходимо в працях Вільгельма фон Гумбольдта — видатного німецького лінгвіста, найближчого друга Гегеля.

Хрестоматійним стало твердження вченого про те, що «мова є не продуктом діяльності (Ergon), а діяльністю (Energia). Проте, як вже було зазначено, і дотепер майже відсутні будь-які пояснення енергетичної властивості мови, яку видатний німецький мислитель-мовознавець вважав незаперечною. У більшості випадків ця теза трактувалася відносно мовної або мовленнєвої діяльності взагалі, а латинське уточнення Energia сприймалось як наукова метафора.

У працях В. фон Гумбольдта можна знайти ще чимало підтверджень глибоко усвідомленого ним сприйняття людської мови не тільки як «духу» (нім. Geist), хоча й це поняття також є проявом психоенергетичної субстанції, а й власне енергії у вимірах соціального та

індивідуального підсвідомого. Ось деякі з них: «Мова — це об'єднана духовна енергія народу, чарівним способом закарбована у певних звуках, у цьому вигляді та через взаємозв'язок своїх звуків зрозуміла всім мовцям і збуджуюча в них приблизно однакову енергію» [1, с. 349]; «... мова цілком залежить від підсвідомої енергії, яка приводить в дію людську індивідуальність» [2, с. 227; 228]; (підкреслення наші — В. М.). Крім того, В. фон Гумбольдт убачав безпосередню зумовленість рівня розвитку мови, її гармонійності ступенем «потужності синтезу» акту діяльності духу як «енергетичного стимулятора» мови й загального ладу мови [3, с. 196-197]. Найбільший прояв такої гармонії він відмічав, зокрема, у санскриті.

Приблизно через сто років після В. фон Гумбольдта російський філолог і філософ О. Лосєв висуває власну феноменологічну концепцію Слова, у якому співіснують «фізична енергема» і «ноематична енергема». У першому сенсі «... Слово є ... легким і невидимим, повітряним організмом, що наділене магічною силою щось особливе значити, у якісь особливі глибини проникати та незримо творити великі події. Ці невагомні та невидимі для безпосереднього відчуття організми літають майже миттєво ... вони пробиваються до глибин нашого мозку, виробляють там небувалі реакції, і вже через це одне є щось магічне в природі слова...» [4, с. 67]. «Ноематична енергема», тобто енергема змістового плану, залежить не тільки від «смиислового світла», що проливає на слово позначуваний ним предмет, а й від самого суб'єкта думки, який усвідомлює себе в слові. Найважливішим в імені є для філософа те, що воно містить енергію сутності речі: «Іменем ми і називаємо енергію сутності речі» [5, с. 185].

Усередині ХХ століття наш співвітчизник В. Вернадський, не гуманітарій, а геофізик, який дав наукове обґрунтування ноосфери як особливої форми біогенезу у вигляді планетарного розуму, людську мову на рівні ноосфери називає «енергією людської культури» [6, с. 35]. І напевно чи цей висновок В. Вернадського також слід звести до простої метафори не тільки з огляду на природничий напрям його наукової діяльності, а перш за все з точки зору самого розуміння ним ноосфери, яка є вінцем біосфери — матеріально-енергетичної оболонки Землі, тобто явищем космічного характеру [Там само, с. 172].

Судження про людську мову як енергетичне явище можна знайти в багатьох інших джерелах — наукових, трансцендентних, сакральних, поетичних. Щодо останнього показовими є відомі рядки Т. Шевченка «А що, здавалося б, слова...» або ж вірш М.Гумільова «Слово», у якому в поетичній формі стисло викладено давній міф про магічну дію слова, коли «Солнце останавливали словом, //Словом разрушали города» та ін.

Сфери знань, які пов'язані з виявленням природи мовної енергетики. Перш за все наголосимо на тому, що всі міркування у сфері

зазначеної проблеми слід сприймати в площині гіпотетичних припущень, а почасти — аксіоматичних постулатів. І те, й інше не означає віддаленості від науки. Це, очевидно, той випадок, коли незаперечні практичні докази не завжди можуть бути мірилом перевірки теоретичних положень. Тут ми цілком погоджуємося з думкою відомого сучасного американського фізика-теоретика Д. Дойча про те, що «насправді теорії починаються з недоведених гіпотез, що виникли у чиемусь розумі і, як правило, випереджають спостереження» [7, с. 35]. Але в будь-якому випадку майбутні теорії базуються на тому, що вже зроблено, хоча й з необхідним запереченням набутого.

Щодо вивчення феномену мовної енергії все складніше, оскільки, крім уможливлених, хоча й дуже привабливих, думок майже нічого ще не існує. Тому доведеться інтегрувати певні результати різних галузей, що, однак, цілком відповідає багатовимірній природі людської мови.

Отже, наші теоретичні припущення щодо особливої енергетичної сутності слова й енергетичної властивості мови в цілому базуються на трьох основних складниках обґрунтування: лінгвофілософському, фізичному (у частині квантової теорії) і нейропсихолінгвістичному.

Лінгвофілософський аспект енергетики мови. Лінгвофілософія передбачає більш широкий спектр розгляду мови, де поєднуються в одне ціле декілька взаємозумовлених методологій, серед яких — власне філософія, теософія, метафізика, феноменологія та інші, дотичні до них галузі знань.

Хронологічно першими джерелами, що містять вказівки щодо особливої ролі Слова в житті людини і буття, є релігійні, а згодом і теософські. Відоме «Спочатку було Слово...» з Євангелія від Іоанна є підтвердженням цього. Традиційна релігійна думка розуміє під Словом не «мовну одиницю», а дещо більше: ідею, дух, першооснову й першопричину буття всього. Безпосереднє єднання Слова та імені Творця відбивають давньоєврейські та давньогрецькі, тобто первинні в плані писемної фіксації Біблії, еквіваленти «слова», які мали й інші значення: «дух», «ідея», «розум», «діло» та ін., про що ми вже писали [8, с. 268–275]. Саме в палітрі цих смислів феномен Слова трактує класична теософія.

Показовими в цьому відношенні є праці П. Флоренського, С. Булгакова, В. Соловйова, М. Бердяєва, які крізь призму божественної сутності Слова пояснювали його магічні та енергетичні властивості. На думку П. Флоренського, «Слово є магічним і слово є містичним. Розглянути, в чому магічність слова, це значить зрозуміти, як саме і чому словом можемо ми впливати на світ» [9, с. 252–253]. І далі: «... слово народилося у суспільне середовище від слова-творця або, точніше, слова-культиватора, яке було раніше. От чому магічно потужне слово не потребує ... індивідуально-особистісного напруження волі, або ж навіть чіткого усвідомлення його смислу. Воно саме концентрує енер-

гію духу» [Там само, с. 273]. Особливу увагу П. Флоренський приділяв, як відомо, власним іменам, які мають найбільший градус енергетики.

С. Булгаков зі своїх діалектико-теософських позицій великого значення надавав промовам, розглядаючи їх як священне та реально дієве підґрунтя кожної мови. Саме тому, вважав він, у живих мовах завжди лишається можливість священних, магічних та вражаючих людей слів: «Слова ніколи не є лише «слова, слова, слова» (як же це схоже на відомий вірш Т. Шевченка! — В. М.); вони завжди є якоюсь силою...; певний магізм (або чародійство) властиве слову; слова мають силу, вони суть дія... З огляду на те, що енергія слова (Підкреслено мною — В. М.) є найбільш дієвою, такою, що проникає до онтологічного кореня речей, небезпека зловживання словом є більшою, ніж при заняттях з динамітом, який може зруйнувати лише зовнішню оболонку, але не внутрішнє зерно буття» [10, с.194–195].

Подібні думки висловлювали й інші відомі філософи та релігійні діячі. Схожі концепції відбивають також східні, зокрема ведійські, учення, на чому в межах статті ми не можемо зупинятися. Надприродне, неземне (космічне) розуміння Слова покладене і в основу давньогрецького філософського уявлення про Логос як загальний закон, основу світа й гармонії (Геракліт). Згідно з ученням стоїків Логос — це світовий розум, тонкоматеріальна (ефірно-вогненна) душа космосу, якій підкоряється природа й людина. Найбільш впливовою для подальшого розвитку стала філософська система Платона про єдність ідеї й речі та про деміургічну (першотвірну) силу ідеї-Логосу. У працях Ф. Шеллінга й Г. Гегеля платонівська філософія знайде класичний варіант завершення. Так, за Г. Гегелем, розвиток є діяльністю світового духу (Абсолюту), а сам дух німецький філософ розглядає у вигляді нематеріальної е н е р г і ї, яка розчинена у світовому просторі.

Феноменологічна концепція Е. Гусерля, на відміну від Платона і Г. Гегеля, визнає наявність ідеальних сутностей не поза межами людини, а в ній самій на рівні «чистої свідомості», яка є багатомірною за природою і включає також мовні смисли. С. Булгаков, М. Бердяєв говорять про мікрокосм людини, у якому міститься абсолютно все, що є в Універсумі (макрокосмі). Особливе місце в цьому мікрокосмі посідає Слово: «Слово є космічним у своїй сутності ... і людина є світовою ареною, мікрокосмом, оскільки в ньому й через нього звучить світ, тому слово є антропокосмічним» [11, с. 35].

Релігійно-філософською основою «ім'яславія» (рос. имяславия) О. Лосєв вважав православну доктрину енергетизму у вченні паламитів, тобто послідовників Г. Палами, які випромінювання світла на горі Фавор розглядали як енергію сутності Бога. Словесна енергія містить частку цієї енергії, оскільки через слово здійснюється зв'язок із Богом.

Таким чином, історія філософського осмислення мови не вичерпується тільки її роллю в діяльності мислення, а підпорядковується більш загальній проблемі, що пов'язана з визначенням мовного впливу на формування свідомості й виявленням першопричин тієї внутрішньої енергетичної сили, яким наділено слово в житті людини.

Енергетика слова в аспекті квантової теорії фізики. Звернення лінгвістики до фізики не є випадковим, якщо розуміти фізику в її базовому визначенні як науку про природу. Мова як універсальна здатність людини є не тільки соціальним, психоментальним, а й природним явищем. Загальні закони, які діють у царині природи, так чи інакше діють і в мові. Блискучі докази цього містяться, наприклад, у працях видатного вченого й мислителя кінця ХХ століття В. Налімова, який власну концепцію свідомості й мовної семантики побудував, відштовхуючись від фізичних законів. Проте з гіркотою зазначив: «Незважаючи на усі досягнення нейрофізіологічних досліджень, незважаючи на усі спроби фізиків звернутися до квантово-механічного розуміння свідомості, не дивлячись на усю переконливість практики Сходу ... проблема матерія-свідомість залишається нерозв'язаною» [12, с. 215].

Новий погляд на співвідношення свідомості й реальності може пролити світло на вирішення багатьох питань щодо мови, фізична (=природна) структура якої а priori є ізоморфною до структури реальності в іншому її розумінні. Таке інше розуміння реальності пропонує сьогодні квантова теорія фізики, яка інакше розглядає світ, вивчаючи глибинні, у тому числі й невидимі його зони. На такому підході сучасними фізиками-теоретиками (В. Налімов, С. Доронін, Д. Дойч, П. Девіс тощо) здійснюються спроби побудови новітнього образу реальності як єдиної матеріально-ідеальної субстанції. «Фізичні експерименти останніх десятиліть довели квантовий характер реальності на фундаментальному рівні... Зараз стало очевидним, що усі об'єкти, поруч із звичними класичними взаємодіями, пов'язані із оточенням нелокальними квантовими кореляціями» [13]. У цьому відношенні необхідно по-іншому дивитися на матеріальні тіла, які ми звикли вважати структурами атомів і молекул, а розглядати їх як енергетичні структури. І будь-яка фізична одиниця в природі зумовлена наявністю «градієнта (поток) енергії», що розповсюджується, зокрема, на мову, магичні, релігійні, езотеричні практики тощо [Там само].

Квантовий підхід до природи базується на дуалізмі частки-хвилі, на курпускулярно-хвильовому визнанні субстанцій реальності як єдності неподільного цілого. «Основною та фундаментальною рисою космології Бома, — зазначає Р. Вебер, — є твердження про те, що реальність єдина, що вона являє собою неподільну цілісність, що лежить в основі усього Всесвіту, в основі матерії та свідомості (курсив авт. — В. М.)» [14, с. 124].

Такий підхід передбачає докорінну зміну світоглядних установ і перехід до нової системи свідомості людства подібно до того, як свого часу відбувся перехід від теорії Птолемея до системи М. Коперніка. Найголовніше в цьому процесі — усвідомлення того, що «реальність є значно більшою, ніж видається, і більша її частина невидима»; тінюві (невидимі фотони), які паралельно існують у фізичній реальності складають «паралельний Всесвіт», який разом із «реальним» Всесвітом-Універсумом фізики домовились іменувати неологізмом «мультиверс» [15, с. 22–23]. Задовго до цих висновків відомий фізик П. Девіс писав про існування двох відмінних світів, один із яких свідчить про існування «прозорого Всесвіту» і «прозорої матерії» з власним полем гравітаційного впливу [16]. І це, очевидно, тільки початок сучасних революційних змін у сфері фізичної парадигми знань.

Отже, пошуки не припиняються, а нарощуються в новітній час, що є свідченням початку зміни загальної світоглядної парадигми й кроком до відкриття нового образу світу, який має з'явитись як єдність матерії та свідомості, маси та енергії, матеріального та ідеального. Можливо, переосмислення мовного феномену, у якому єдність матерії й свідомості є найвідчутнішою, слугуватиме додатковим аргументом на користь нового уявлення про реальність у цілому.

Нейропсихолінгвістичний аспект мовної енергетики. Розуміючи різницю між нейролінгвістикою й психолінгвістикою, поєднаємо їх в один аспект з огляду не на детальний, а загальний розгляд проблеми на рівні принципів постулатів, які тут збігаються.

Ознайомлення із сучасними поглядами на мову фахівців цих галузей підтверджує, що наука в цілому рухається в одному напрямку й із різних позицій шукає відповідь на те саме запитання: чому слово людської мови здатне випромінювати особливу енергетику? Думки нейролінгвістів спираються на положення квантової теорії фізики. Так, відомий нейрофізіолог Н. Бехтерева зазначає: «Варто було би замислитись над новим образом світу, який нам показала сучасна фізика: кожен електрон (де б він не знаходився!) завжди має дві іпостасі. Він одночасно і частка, і хвиля. Одночасно і маса, і енергія. Світ ось такий. Не дивлячись на те, що це уявлення протирічить побутовому здоровому глузду. А закони природи єдині. Їм підпорядкований і світ речей (нашій мозок), і світ ідеальний (наша думка). У тих електронів, що у мозку, теж дві іпостасі» [17, с. 121].

Ідею про існування «єдиної глибокої реальності» розвиває й засновник квантової психології У. Антон [18]. У її основі — визнання багатомірності та відносності одержання та переробки людиною інформації. Психологи висувують також гіпотезу про психічний феномен як первісну властивість біоенергетичного, інформаційного та будь-якого іншого тонкоматеріального поля, яке має власні енергетичні комп-

лекси й форми. В. Звєгінцев називає ці комплекси «психосферою», А. Гируцький пропонує особливі психічні кванти енергії, «психічні еквіваленти» слова іменувати «псінонами» [19, с.120]. Є багато інших підходів, у тому числі пов'язаних із біологічними процесами на генному рівні, що також підпорядковані законам квантової теорії поля, мають нелокальний характер у вигляді морфогенетичного поля, яке існує між генами, однак не може бути виявленим у них.

Подібні висновки ґрунтуються на загальній можливості утворення часток з енергії. Ця властивість була сформульована ще в теорії відносності, а реальність цих процесів уперше виявилася завдяки відкриттю П. Діраком антиматерії й утворення пар. Матеріальний об'єкт у такому розумінні лише копіює структури, які його утворюють. Можливо, саме мова людини і є найкращим підтвердженням такої закономірності.

Із погляду ієрархії цих процесів і визначення місця мови в них на рівні загальних принципів, які діють у природі та свідомості, слово (мова) постає тут, очевидно, як інформаційно-енергетичний посередник й одночасно як «золотий ключик» до пізнання загального устрою Всесвіту, у якому інформація та енергія є первинними, а матерія-свідомість — похідними. У слові, мові свідомість, матерія й енергетична інформація зливаються в одне ціле, відбиваючи загальні закономірності будови людини, природи й Всесвіту.

Таким чином, єдність законів світу дозволяє перенести все сказане й на мову, де найголовніші його «електрони», «фотони» — слова — також мають дві іпостасі: масу та енергію, матерію та енергетичну хвилю, що випромінюють слова та інші мовні одиниці. Геній В. фон Гумбольдт ще на початку ХІХ століття помітив цю подвійну природу слова, зазначаючи: «В мові, у тій мірі, в якій вона є реальним надбанням людини, розрізняються два конститутивних принципи: внутрішня мовна свідомість (під якою я розумію ... усю сукупність духовних здібностей відносно утворення та уживання мови, тобто лише спрямованість) і звук... Внутрішня мовна свідомість — це принцип, що надає усьому початковий імпульс» [20, с. 227]. І далі: «...діяльність мовної свідомості ... є залежною від тієї енергії, з якою вона (внутрішня свідомість — В. М.) впливає на звук і втілює останній у живе вираження думки в усіх найтонших відтінках. А ця енергія не може бути повсюди однаковою, не може повсюди виявляти однакову інтенсивність, живість і регулярність» [Там само].

Отже, можна припустити, що цей «початковий імпульс», про який говорить В. фон Гумбольдт, не є значенням або семантикою, а становить собою саме енергетично-інформаційну першооснову, є своєрідною психоментальною колицкою, у якій народжується й функціонує слово (мова) із його змістом і формою. Так званий формальний бік

мови — це не тільки «кольчуга» змісту, а набагато складніше утворення. Це добре знають, наприклад, фахівці з фоносемантики, нейролінгвістичного програмування, інформаційного метаболізму, сугестивної лінгвістики тощо. Але це вже проблема практичного втілення енергетичного виміру слова в процесі комунікації й мовленнєвої діяльності Номо Lingualis у цілому.

На окрему увагу заслуговує проблема мовного впливу, яка також має тільки початковий етап формування. Наприклад, можна послатися на методи еріксонівського гіпнозу, декодування якого базується на вербальних асоціаціях. Однак у сенсі нашої проблеми важливим є те, що ключовими для М. Еріксона були так звані «поетичні» слова, які більшою мірою концентрують психологічно вартісну інформацію для реципієнта [22, 312]. Інакше кажучи, найбільший вплив здійснюють такі мовні одиниці, які потенційно заряджені більшою енергетичною пам'яттю, яка плюсується до особистісної психоемотивної енергії мовця/слухача, що в цілому нагадує будь-який найпростіший фізичний процес. Відомо, наприклад, що енергія руху фізичного тіла вимірюється масою самого тіла та енергією того, що приводить до його руху (футболіста, що б'є по м'ячу).

Так само енергія промовленого слова (фрази, речення...) складається з історико-культурного психосемантичного потенціалу мовної одиниці (ясна річ, що слова-символи національних мов мають найпотужніший потенціал такого роду) і персоніфікованої психосемантичної потужності, якою в кожен конкретний момент (акт дискурсу) мовець наділяє промовлене ним слово.

Висновки

1. Лінгвістика, теорія інформації й масової комунікації, інші споріднені та неспоріднені галузі на сучасному етапі розвитку повинні шукати шляхи пояснення феномену енергетичного складника структури слова, який насправді є реальним, а не фантомним.

2. Енергетичний феномен мови, будучи явищем квантово-фізичного порядку, є в той же час важливим складником соціально-комунікативної сфери, колективного свідомого та підсвідомого (К. Юнг). Мають бути усвідомлені механізми дії цього явища як такого, що може слугувати для створення цілеспрямованої не тільки позитивної, але й негативної, патогенної інформації, соціально небезпечних маніпулятивних текстів тощо.

3. Складність вивчення феномену мовно-мовленнєвої енергетики має ту саму причину, що й складність дослідження нейропсихолінгвістичних механізмів діяльності мозку. Використовуючи метафору Джо Богіна щодо свідомості людини, можна сказати, що все це виглядає як вітер, коли ти не можеш його бачити, а бачиш тільки наслідки того, що він робить.

ЛІТЕРАТУРА

---

1. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию — М., 1984.
2. Зазначена праця.
3. Зазначена праця.
4. Лосев А. Ф. Философия имени. — М., 1990.
5. Зазначена праця.
6. Вернадский В. И. Философские мысли натуралиста. — М., 1988.
7. Дойч Д. Структура реальности. Пер. с англ. Н.А.Зубченко. Под общей ред. акад. РАН В.А.Садовниченко. —М.-Ижевск, 2001.
8. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація . — К., 2012.
9. Флоренский П. Имена. — М., 2000.
10. Булгаков С. Н. Философия имени. — Спб, 1998.
11. Булгаков С. Н. Зазначена праця.
12. Налимов В. В. Спонтанность сознания. — М., 1995.
13. Доронин С. И. Физика магии. Теория. — М., 2005 // <http://physmag.h1.ru/theory.html>.
14. Weber R. Reflections on David Bohm's Holomovement, A Physicist's Modell of Cosmos and Consciousness // The Metaphors of Cosciousness. — N.Y.; L.: Plenum Press, 1981.
15. Дойч Д. Структура реальности. Пер. с англ. Н.А.Зубченко. Под общей ред. акад. РАН В. А. Садовниченко. —М.-Ижевск, 2001.
16. Девис П. Суперсила. — М., 1989.
17. Бехтерева Н. П. Вглядимся в чудо, не убоявшись старых догм // Неделя. — 1989. — №37.
18. Антон У. Квантовая психология. Пер. с англ. — К., 1998.
19. Гируцкий А. А., Гируцкий И. А. Основы нейролингвистики. — Минск, 1998.
20. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию — М., 1984.
21. Эрикссон М. Г. Мой голос останется с вами: Обучающие истории [психолога и гипнотизера] Милтона Эриксона = My voice will go with you / [Пер. с англ.]; авт. предисл. Л. Хоффман; изд. и коммент. С. Розена. — СПб.: Петербург-XXI век, 1995.

REFERENCES

---

1. Gumbol'dt, V. (1984a). Izbrannyye trudy po jazykoznaniju [Selected Works on Linguistics]. Moscow (in Russian).
2. Gumbol'dt, V. (1984b). Pointed work above (in Russian).
3. Gumbol'dt, V. (1984c). Pointed work above (in Russian).
4. Losev, A. F. (1990a). Filosofija imeni [Name philosophy]. Moscow (in Russian).
5. Losev, A. F. (1990a). Pointed work above (in Russian).
6. Vernadskij, V. I. (1988). Filosofskie mysli naturalista [Philosophical thoughts of the naturalist]. Moscow: (N. p.) (in Russian).
7. Dojch, D. (2001). Struktura real'nosti [The reality structure]. (N.A.Zubchenko,Trans. from Engl.). (V.A.Sadovnichev , Ed.). Moscow-Izhevsk (in Russian).
8. Manakin, V. M. (2012). Mova i mizhkulturna komunikatsiia [Language and intercultural communication]. Kyiv (in Ukrainian).
9. Florenskij, P. (2000). Imena [Names]. Moscow (in Russian).
10. Bulgakov, S. N. (1988a). Filosofija imeni [Philosophy of a name]. Saint-Petersburg (in Russian).
11. Bulgakov, S. N. (1988b). Pointed work above (in Russian).
12. Nalimov, V. V. (1995). Spontannost' soznaniija [Consciousness spontaneity]. Moscow (in Russian).
13. Doronin, S. I. (2005). Fizika magii. Teorija. [Physics of magic. Theory]. Moscow. Retrieved from <http://physmag.h1.ru/theory.html/> (in Russian).
14. Weber, R. (1981). Reflections on David Bohm's Holomovement, A Physicist's Modell of Cosmos and Consciousness: The Metaphors of Cosciousness. N.Y.; L.: Plenum Press (in English).

15. *Dojch, D.* (2001). *Struktura real'nosti* [The reality structure]. (N. A. Zubchenko, Trans. from Eng.). (V. A. Sadovnichev, Ed.). Moscow-Izhevsk (In Russian).
16. *Devis, P.* (1989). *Supersila* [Superpower]. Moscow (in Russian).
17. *Behтерева N.* (1989). *Vgljadimsja v chudo, ne ubojavshis' staryh dogm* [Let's look into the miracle, not being afraid of old dogmas]. *Nedelja*, №37 (in Russian).
18. *Anton, U.* (1998). *Kvantovaja psihologija* [Quantum Psychology]. (Trans. from Engl.). Kyiv (in Russian).
19. *Giruckij A. A., Giruckij I. A.* (1998). *Osnovy nejrolingvistiki* [Basics of Neurolinguistics]. Minsk (in Russian).
20. *Gumbol'dt, V.* (1984). *Izbrannye trudy po jazykoznaniju* [Selected Works on Linguistics]. Moscow (In Russian).
21. *Jerikson, M. G.* (1995). *Moj golos ostanetsja s vami: Obuchajushhie istorii (psihologa i gipnotizera) Milтона Jeriksona* [My voice will go with you: Milton Erickson's teaching histories (psychologist and hypnotist)]. (L. Hoffman & S. Rozena, Trans. in Engl.). Saint-Petersburg: Peterburg-XXI vek (in Russian).

VERBAL INFORMATION SPACE THROUGH THE PRISM OF LANGUAGE ENERGETICS

Manakin Volodymyr,

Doctor of Sciences (Philology), Professor

Zaporizhzhia National University

66 Zhykovskyi str.

69600, Zaporizhzhia, Ukraine

e-mail: vladmanakin@gmail.com

The article deals with the mysterious phenomenon of human language energy as one of the components of verbal information space in the wide meaning of this term. The attempt is made to give scientific explanation of this phenomenon from the point of view of different branches of knowledge. Detailed analysis of scientific researches concerning the study of this phenomenon of language-speech energetics is done. The aim of the investigation is to prove the existence of language energetics as a special phenomenon, which accompanies verbal communication and saturates verbal information space. Judgements about human language as energetic phenomenon can be found in different sources — scientific, transcendental, sacred, poetic. As for the latter one, a good example is the lines from T. Shenchenko's poetry: «And what the words could seem...» («A shcho, zdavalosia b, slova...») or M. Gumilov's verse «The word» («Slovo»), in which in a brief poetic form, the content of the old myth about magic force of a word is given. Our theoretical assumptions concerning particular energetic essence of a word and energetic quality of a language in general are based on three principal components — linguistic-philosophical, physical (quantum theory) and neuropsycholinguistic. Word energetics can be viewed in the aspect of quantum theory in physics. The appeal of linguistics to physics is not random, if physics is understood in its basic definition as the science about nature. Language and speech as a universal ability of people is not only social, psychomental, but a natural phenomenon as well. General laws which are valid in nature, this way or an other are valid in language too. The history of philosophical comprehension of a language is not reduced by its role in mentation process, but is subordinate to a more general problem, which is connected with estimating language influence on conscience development and detecting the source of that inner energetic force, the word is given in human life.

Key words: verbal information space, human language, language energy, noosphere.